

Kuusi takertuu pikkuseikkoihin

Kari Raivio

Tämän lehden edellisessä numerossa (*Tieteessä tapahtuu* 5/2008) tulevaisuuden tutkimuksen dosentti Osmo Kuusi ilmaisi närkästyksensä edellisessä numerossa (3–4/2008) julkaistusta kirjoituksesta, joka perustui Suomalaisen Tiedekatemian satavuotisjuhlassa pidettyyn puheeseen. Hän piti ajatuksiani tulevaisuuden tutkimuksen mahdollisuuksista ja tieteellisyydestä kummallisina ja epäili, etten ole lainkaan tutustunut siihen, mitä tällä tieteenalalla on tehty ja mihin se pyrkii.

Vaikka Kuusi ammatikseen etsii ”heikkoja signaaleja” ja yrittää niiden perusteella tehdä päätelmiä tulevaisuudesta, hän on haksahantanut pahasti kirjoitukseni ytimen suhteen. Ei minulla ollut mitään tarkoitusta mollata tulevaisuudentutkimusta, jolla kirjoituksessani oli varsin vaatimaton osuus. Totesin vain sen valistuneelle maallikollekin ilmiselvän tosiasian, että tieteen kehitys tuottaa joskus läpimurtoja, joista ei voi luoda ”vahvaa ennakoivaa trendiä” edes ”parhaiden asiantuntijoiden näkemyksellinen ja faktaargumentein tuettu niin sanottu hiljainen tieto”. Tarjolla on monia esimerkkejä, kuinka pahasti arvaukset esimerkiksi teknologian kehityksestä ovat menneet pieleen, kun uusi oivallus on vienyt sekä tutkimuksen että tuotekehityksen aivan uusille urille.

Polioesimerkkini oli kuvitteellinen, kuten selvästi totesin, ja tarkoitettu valaisemaan pääviestiani, jonka toistaminen näyttää olevan tarpeen. Kun kotimaisella asiantuntemuksella tehdään ennakointiharjoituksia, luodaan strategisen huippuosaamisen keskittymiä, perustetaan Tekesin teknologiaohjelmia ja lisätään tutkimusohjelmien osuutta Suomen Akatemian rahoituksessa, ja kun Euroopan unionin tutkimusrahoituksesta yritysten kanssa tehtävät yhteisprojektit vievät leijonan osan, niin kannan huolta vapaan perustut-

kimuksen riittävästä tuesta, joka suunnataan vain laadun, ei sovellettavuuden perusteella. Ellei siitä huolehdi, kuihtuvat myös soveltavan tutkimuksen hankkeet. Tämä ei ole mikään heikko signaali vaan vahva hätähuuto!

Tuorein esimerkki lujasta uskosta suunnitelmatalouden voimaan löytyy uuden uljaan Aalto-korkeakoulun visioista. Niissä todetaan uuden instituution tutkimustoiminnan olevan maailman parasta valituilla aloilla, jotka ovat Suomen menestyksen kannalta kriittisiä. Kuka, minkälaisella viisaudella ja millä aikaperspektiivillä ratkaisee, mitkä tällaiset alat ovat?

Tunnustan kernaasti, että Kuusen epäilykset asiantuntemattomuudestani tulevaisuuden tutkimuksen suhteen ovat suurelta osin aiheellisia. En ymmärrä hänen ”yleistä konsistenssteoriaansa”, joka tekee historian ja tulevaisuuden tutkimuksen identtiseksi. Hänen esimerkinsä omalta alaltanikaan ei oikein aukea. Totta kyllä, harvinaiseen periytyvään Fabryn tautiin kehitetty lääkehoito on kallis jopa verrattuna joihinkin uusiin syöpälääkkeisiin. Tällä asialla on kuitenkin kovin vähän tekemistä ”rääätälöidyn lääketieteen” kanssa, josta on puhuttu muun muassa syövän, mutta myös verenpainetaudin ja sydänsairauksien osalta. Tällöin kuitenkin on kysymys hoidon suuntaamisesta suuren potilasjoukon sille osalle, joka geenitutkimuksen perusteella oikeasti siitä hyötyy. Näin voidaan ajatella jopa säästettävän yhteiskunnan kustannuksia, joita turha hoito lisää, ja samalla vähennettävän kaikkien lääkehoitoon liittyviä sivuvaikutuksia.

Toivotan Kuuselle samoin kuin muille tulevaisuuden tutkimuksen harjoittajille menestystä ja osuvia skenaarioita!

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston emeritus-
kansleri.